

Юридичні науки

УДК 338.2

Карвацька Яніна Олександрівна

студентка

*Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Пелих Тетяна Василівна

студентка

*Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Підгайна Олеся Олександрівна

студентка

*Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ WAYS OF IMPROVING THE FINANCIAL POLICY OF UKRAINE

***Анотація.** Автори розглядають фінансову політику як складову соціально-економічного розвитку держави. Також у статті зазначено, що суттю фінансової політики є використання доступних фінансово-правових механізмів регулювання, економічних заходів задля забезпечення суспільних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки. В роботі зазначається, що наразі фінансова політика має тактичний характер, тобто направлена на вирішення поточних завдань. Автори наголошують, що наразі стратегічне планування фінансової політики залишається допоки поза основною увагою нормотворця. В статті наголошено на важливості митної та податкової складових*

фінансової політики держави, розглянуто шляхи розвитку та сучасний стан правового регулювання означених сфер. Автори звертають увагу, що наразі фінансова політика України є залежною від суб'єктивних інтересів різних соціальних груп, при цьому ігнорується власне об'єктивний характер фінансів як соціально-економічного явища. В роботі наголошується, що фінансова політика є виключною сферою регулювання держави, а тому її провадження має забезпечуватися реалізацією власних функцій держави через уповноважені компетентні органи. Автори також звертають увагу на важливості планування задля побудови ефективної моделі фінансової політики. В статті наголошено на важливості бюджетної політики як складової фінансової політики. При цьому бюджетна політика має ґрунтуватися на реальних економічних показниках, враховувати перспективні плани щодо розвитку фінансової системи держави, враховувати інтереси регіонів. Загалом в роботі приділено увагу проблемам розвитку бюджетної та податкової політики в сучасних умовах економічної та політичної нестабільності. Проаналізовано основні напрями державної політики щодо оздоровлення фінансової системи України. Запропоновано заходи трансформації фінансової системи. Розглянуто перспективи розвитку бюджетної, податкової та кредитно-грошової політики України на сучасному етапі.

Ключові слова: фінанси, фінансова політика держави, фінансове регулювання, економічні перетворення, фінансовий механізм.

Summary. The authors consider financial policy to be part of the social and economic development of the State. The article also notes that the essence of financial policy is the use of affordable financial and legal regulatory mechanisms, economic measures to meet public needs, and balanced, long-term development of the national economy. The paper notes that financial policy is tactical, that is, aimed at the current tasks. The authors note that strategic

financial policy planning is now largely neglected by the regulator. The article emphasizes the importance of the customs and tax components of the State's financial policy, and considers ways of developing and the current state of the law in these areas. The authors draw attention to the fact that Ukraine's financial policy now depends on the subjective interests of different social groups, ignoring the very objective nature of finance as a social and economic phenomenon. The work states that financial policy is the exclusive sphere of regulation of the State and that its production should be ensured through the exercise of the State's own functions through the competent competent authorities. The authors also draw attention to the importance of planning in building an effective financial policy model. The article stresses the importance of fiscal policy as a component of financial policy. At the same time, budgetary policies should be based on real economic indicators, take into account the future plans for the development of the State's financial system and take into account the interests of the regions. In general, attention is paid to the problems of developing fiscal and fiscal policies in the current context of economic and political instability. The main thrusts of State policy to improve the financial system were analysed. Measures to transform the financial system have been proposed. Considered prospects for the development of current fiscal, fiscal and monetary policy.

Key words: *finances, financial policy of the state, financial regulation, economic transformation, financial mechanism.*

Постановка проблеми. Станом на сьогоднішній день фінансова політика України перманентно перебуває у стані трансформації. Так, загалом це можна пов'язувати з обранням європейського напрямку розвитку нашої держави. Проте варто зважати й на окремі національні особливості української державності та правового регулювання фінансової політики, її поступальний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання сутності та розвитку фінансової політики України присвячено роботи О.Д. Василика, А.Г. Завгороднього, Т.І. Єфименка, В.В. Коваленка, В.П. Кудряшова, О.О. Молдової, та інших. Проте варто зважати також на відповідні зміни законодавства щодо врегулювання фінансової політики, на які слід зважати в аспекті дослідження обраної теми.

Мета статті – дослідити найбільш загальні та перспективні вектори розвитку фінансової політики України станом на сьогоднішній день.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах трансформації економічної системи України вирішення фінансових проблем є важливим питанням для забезпечення сталого економічного та соціального розвитку як регіонів, так і країни загалом. Ефективна фінансова політика має бути прогнозованою, сприяти постійному економічному зростанню держави, використовувати міжнародні практики з адаптацією їх до національних умов.

Поточна фінансова політика має враховувати всі аспекти багатофакторного, багатокомпонентного та багатовимірного фінансового менеджменту для досягнення мети та вирішення завдань ефективного економічного розвитку. Державну фінансову політику не можна визначити раз і назавжди. Навпаки, на етапі розвитку вітчизняної економіки вона має бути гнучкою і коригуватися з урахуванням зміни зовнішніх і внутрішніх чинників.

Фінансова політика реалізується у двох напрямках: регулювання фінансових відносин у суспільстві та здійснення поточної фінансової діяльності. Регулювання фінансових відносин характеризує стратегію фінансової політики, а поточна фінансова діяльність - її тактику. Базовим елементом є регулювання фінансових відносин, що може здійснюватися державою у законодавчій та адміністративній формах. Дослідження

формування та реалізації фінансової політики в Україні показує її багатогранність [1, с. 32].

Нині фінансова політика має переважно тактичний характер, підпорядкована поточним завданням, виконує функції перерозподілу та стабілізації, над повною мірою відповідає стратегічним орієнтирам соціально-економічного розвитку. У зв'язку з цим основним завданням має стати посилення регулюючої функції фінансової політики, впровадження ефективних механізмів, формування стратегічного характеру цільових рішень для забезпечення у системі державного регулювання єдності із соціально-економічною стратегією.

Фінансова політика відбиває суб'єктивний бік функціонування фінансів. Насправді фінанси та фінансова система – явища об'єктивні. Причому існують незалежно від волі окремих суб'єктів фінансових відносин і несміливо відбивають об'єктивні закони розвитку. Але механізм фінансів, організація фінансових відносин та рух грошових потоків, хоч і підпорядковується цим об'єктивним законам, не працюють власними силами, вони організовані конкретними акторами, яких мучать багато чинників політичного, економічного та гуманітарного характеру, що поєднує як загальні суспільні, і особисті інтереси.

Таким чином, фінансова політика завжди є переплетенням різних інтересів окремих політичних партій та владних структур, центрального та місцевого уряду, різних верств населення, підприємців, споживачів, інвесторів тощо.

З цього погляду фінансова політика - це цілеспрямована діяльність держави та інших суб'єктів господарювання в галузі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів для досягнення цієї мети.

Варто розглядати податкове та митне регулювання як важливу складову системи національного регулювання економічних процесів, оскільки воно передбачає насамперед використання фінансових механізмів,

а також визначає характер зовнішньоекономічних зв'язків. Зрештою, встановлюючи мита та інші податки, держава встановлює принципи утримання національних товарів та пропуску іноземних товарів.

Вважаємо, що варто наголосити, що прийняття Податкового кодексу у 2010 році та Митного кодексу у 2012 році стало масштабною спробою вдосконалення податкового та митного законодавства та механізмів збору митних платежів. До ухвалення цих положень законодавство, яке регулює податкове адміністрування, права та обов'язки державних органів, що його здійснювали, було значно розкидано серед великої кількості нормативних актів, які мали неоднозначне тлумачення правил у своєму застосуванні, що негативно позначалося на бюджеті. доходів та не сприяли розвитку підприємництва та інвестицій.

Наступним важливим кроком на шляху вдосконалення фінансової політики держави стало підписання у 2013 році Президентом України Указу «Про деякі заходи щодо оптимізації системи центральних органів виконавчої влади», який удосконалив державний інститут податкового адміністрування, а саме Міністерство доходів та зборів України шляхом реорганізації Державної митної служби України та Державної податкової служби України, а також покладання на Міністерство функцій адміністрування єдиного внеску на обов'язкове державне соціальне страхування [2].

Формування ефективного механізму фінансового регулювання актуальне та взаємопов'язане з розширенням функцій, необхідність виконання яких постає перед державою. Взаємини між компонентами архітектури фінансової системи формуються з урахуванням державних та ринкових методів на соціально-економічні процеси. Розробка заходів у галузі фіскальної та грошово-кредитної політики, регулювання фінансового ринку має враховувати етапи економічного циклу, сприяти активізації ключових факторів економічного зростання, у тому числі технологічної

економіки, рівня людського розвитку, інтеграції внутрішнього економіка у світ. Важливо покращити інституційне середовище, яке характеризує якість взаємодії суб'єктів господарювання, ступінь впливу державного фінансового регулювання, що створює умови для економічного розвитку та соціальної сфери [3, с. 5].

Для підвищення рівня ефективності фінансова політика країни потребує постійного вдосконалення системи прогнозування фінансових та бюджетних показників на середньо- та довгострокову перспективу. Важливо поєднувати набір методів прогнозування, включаючи детерміноване, стохастичне, макроекономічне моделювання на основі системного підходу, що підвищить якість фінансового прогнозування та підвищить адаптивність податково-бюджетної політики до соціально-економічних перетворень.

У процесі прогнозування частини доходів бюджету важливо використовувати динаміку, особливості та сезонність доходів. Аналітичний інструментарій факторного аналізу потребує подальшого розвитку, що підвищить якісний рівень прогнозування кількісного впливу екзогенних факторів та стану доходної частини бюджету. Виявлено основні фактори, що впливають на динаміку найбільш значущих податкових надходжень до бюджету, включаючи податок на додану вартість, корпоративний прибутковий податок, акцизи та мита. Доцільність подальшого розвитку механізму оцінки ефективності видатків державного та місцевих бюджетів на основі ретельного аналізу їх кількісного впливу на економічне зростання та соціальний розвиток, що потребує розширення масштабів програмно-галузевого підходу у бюджетному плануванні [4, с. 30].

Для підвищення ефективності бюджетного прогнозування та планування важливо підвищувати роль ендогенних факторів економічного зростання, розширювати внутрішній попит, удосконалювати інституційні механізми бюджетного та податкового регулювання, контролювати оцінку

бюджетних видатків та формувати збалансований бюджет під час економічного циклу. Визначено необхідність збільшення періоду бюджетного прогнозування, що певною мірою пов'язано з посиленням ролі бюджетного регулювання у стимулюванні економічного зростання, демографічними тенденціями, значним ступенем впливу на вітчизняну економіку зовнішньоекономічних умов та глобалізацією.

Формування основних напрямів фіскальної політики у довгостроковій перспективі має бути спрямоване на вирішення завдань економічного розвитку та розвитку соціальної інфраструктури з дотриманням принципів економічної доцільності, соціальної справедливості, субсидіарності. Крім того, до бюджетної стратегії повинні входити не лише прогнозні значення індикативних показників бюджетної системи, а й показники частки видатків на цільові програми соціально-економічного розвитку у структурі видатків бюджету та валового внутрішнього продукту з урахуванням реалізації та реалізації цих програм. Це сприятиме формуванню збалансованого бюджету, посилить ефективність бюджету, підвищить рівень контролю фінансових та бюджетних процесів [4, с. 27].

Слід зазначити, що для досягнення фінансової рівноваги та відновлення економічного зростання потрібна значна раціоналізація бюджетної системи, оскільки саме її незбалансований стан створює подальші дисбаланси. Специфічною антикризовою стратегією фіскальної політики є фіскальна консолідація, яка передбачає обмеження бюджетного дефіциту та усунення його залежності від стану доходів бюджету, стабілізацію та поступове скорочення державного боргу. Такі завдання вирішуються за рахунок оптимізації структури витрат; удосконалення механізмів надання державних гарантій; впровадження заходів щодо підвищення ефективності використання ресурсів сектору державних фінансів; розробка нових форм залучення внутрішніх запозичень (для

мобілізації внутрішніх заощаджень); обмеження для фінансування зовнішнього боргу; скорочення квазіфіскальних операцій [5, с. 55].

Перші кроки в цьому напрямі вже зроблено. Слід зазначити поступове звуження централізованого та розширення місцевого фіскального суверенітету, який передбачає право місцевих органів влади самостійно, під свою відповідальність, у рамках упорядкованого бюджету керувати доходами та видатками на місцевому рівні, а також право вводити нові податки та збори та підвищення податків. Таким чином, з 2015 року в Україні джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено за рахунок перенесення низки податків із державного бюджету на місця, а також запровадження нових зборів.

До місцевих бюджетів надходить кошти при сплаті податку на майно, єдиного податку, а також збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір [6]. Крім того, самоврядування вирішить, на які потреби воно може витратити ці кошти.

Ми вважаємо, що лише реальні податкові та бюджетні повноваження місцевої влади можуть стати основою політики економічного розвитку.

На наш погляд, для покращення фінансової системи України необхідно переглянути ключові напрями стабілізаційної політики: розвиток механізмів пенсійного страхування, охорони здоров'я, принципів фінансування страхування вищої освіти зменшить навантаження та покращить фінансову систему.

Щоб скоротити свій обов'язок, Україні необхідно оновити свій імідж та відновити довіру суспільства, випускаючи державні облігації для залучення додаткових коштів. У той самий час у довгостроковій перспективі необхідно створити відповідні механізми, створені задля стимулювання розвитку фінансів домашніх господарств, оскільки, використовуючи практику розвинених країн, слід зазначити, що домашні господарства грають провідну роль отриманні доходів. Бюджети всіх рівнів.

Запорукою успіху фінансової політики є розробка реальних макропоказників на наступний бюджетний період та їхнє неухильне виконання. Необхідно значно посилити відповідальність розпорядників та одержувачів коштів за порушення бюджетної дисципліни, дотримання принципів раціонального та ефективного використання бюджетних коштів у всіх галузях економіки. Таким чином, ефективність фінансової політики України є незначною через невідповідність сучасним потребам суспільного розвитку.

Однією з основних проблем реалізації фінансової політики є неможливість забезпечити високу ефективність використання бюджетних коштів задля досягнення найкращих показників соціально-економічного розвитку. Недосконалий бюджетний механізм негативно впливає на фінансову політику і, як наслідок, стримує економічну політику держави загалом. Вирішення цієї проблеми бачиться у визначенні чітких пріоритетів економічного розвитку, соціальної сфери та посиленні відповідальності керуючих фондами за їх цільове та ефективне використання.

Держава як основний суб'єкт фінансової політики має більш рішуче застосовувати фінансові методи планування, управління, контролю, а також фінансові важелі регулювання, санкцій, стимулів для забезпечення фінансової стабільності та підвищення рівня життя [7].

Висновки. Враховуючи наведені фактори, основними векторами розвитку фінансової політики України є:

- розробка стратегії розвитку фінансової системи України;
- удосконалення чинної нормативної бази у галузі регулювання фінансової системи;
- підвищення ефективності використання бюджетних коштів, раціоналізація та оптимізація соціальних видатків та посилення контролю за їх цільовим використанням;

- зміцнення фінансів суб'єктів господарювання з метою підвищення мотивації до ефективної роботи, інвестиційної діяльності;
- динамічний розвиток інструментів та інфраструктури фінансових ринків;
- реформа податкової системи для зниження податкового навантаження;
- раціональне використання коштів, залучених за рахунок державного кредиту, та зміцнення довіри до державних цінних паперів;
- формування групи потужних банків.

Література

1. Обозна А.О., Клімова М.В. Проблеми і перспективи економічного розвитку України в умовах євроінтеграції. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3 (8). С. 30–32.
2. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 24.12.2013 р. № 726/2012. URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/12584.html>.
3. Мазаракі А.А. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України. *Вісник КНТЕУ*. 2016. № 1. С. 5-23.
4. Чугунов І.Я. Бюджетні відносини в системі соціально-економічного розвитку країни. *Казна України*. 2014. № 6. С. 25-28.
5. Кудряшов, В. П. Устойчивость государственных финансов. *Экономика Украины*. 2012. № 10. С. 54-67.
6. Податковий кодекс України : Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
7. Радіонов Ю.Д. Фінансова політика та проблеми ефективності її реалізації в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2014. Вип. 4. С. 20-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2014_4_4

References

1. Obozna A.O., Klimova M.V. Problemy i perspektyvy ekonomichnoho rozvytku Ukrainy v umovakh yevrointehratsii. Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia. 2017. Vyp. 3 (8). S. 30–32.
2. Pro deiaki zakhody z optymizatsii systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.12.2013 r. № 726/2012. URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/12584.html>.
3. Mazaraki A.A. Dominanty instytutsiinoi modernizatsii finansovoi systemy Ukrainy. Visnyk KNTEU. 2016. № 1. S. 5-23.
4. Chuhunov I.Ia. Biudzhetni vidnosyny v systemi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy. Kazna Ukrainy. 2014. № 6. S. 25-28.
5. Kudriashov, V. P. Ustoichyvost hosudarstvennykh fynansov. Ekonomyka Ukrainy. 2012. № 10. S. 54-67.
6. Podatkovyi kodeks Ukrainy : Zakon, Kodeks vid 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
7. Radionov Yu.D. Finansova polityka ta problemy efektyvnosti yii realizatsii v Ukraini. Naukovi pratsi NDFI. 2014. Vyp. 4. S. 20-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2014_4_4